

*Коваленко Алла Миколаївна,
завідувач відділу комплектування
та обліку документно-інформаційних ресурсів*

Історія формування фонду НІБУ: комплектування та облік документно-інформаційних ресурсів

Згідно з розпорядженням Ради Міністрів УРСР у липні 1946 року було відновлено діяльність Державної історичної бібліотеки УРСР. Перед її невеликим колективом ставилося першочергове завдання – зібрати книжковий фонд історичної тематики, який за кількістю примірників та змістом відповідав би запитам читачів. Цю важливу роботу по відновленню та збиранню фонду Бібліотеки очолив її директор – М. І. Закопайло. На той час у відділі комплектування фонду працювали 5 спеціалістів, але їм допомагав весь колектив Бібліотеки. Докладно про формування фонду Історичної книгозбірні у післявоєнний період розповідається у статті Б. Г. Семенова “Створення Державної історичної бібліотеки УРСР та її діяльність”, що була опублікована у Науково-методичному збірнику № 1 (Київ, 1961. – С. 60-73).

Згідно з обліковими документами, які є сьогодні в наявності у відділі комплектування фонду та обліку документно-інформаційних ресурсів Національної історичної бібліотеки України (далі НІБУ) встановлено, що у 1947 році було впроваджено єдиний інвентарний ряд. Одночасно з індивідуальним обліком здійснювався і сумарний. Індивідуальний облік першої книги, яка надійшла до фонду Бібліотеки здійснено 24.09.1947 року в “Інвентарній книзі” № 1. Сумарний облік першої партії книг, що надійшла до Бібліотеки від Комітету Культпросвіти і нараховувала 2752 примірників здійснено 04.10.1947 року в “Книзі сумарного обліку бібліотечного фонду” Ч. I. “Надходження”.

Окреслюючи діяльність відділу комплектування фонду в історичному аспекті його розвитку, слід зазначити, що в цей період Бібліотека набула великого досвіду з формування фонду відповідно до основних принципів комплектування.

У цей період фонд Бібліотеки активно поповнювався з різних джерел комплектування. Понад 50 бібліотек колишнього Радянського Союзу передавали книги для поповнення фонду Історичної бібліотеки України. Крім того, в якості дарунків було одержано книги та журнали від Румунської та Польської академії наук. Значну допомогу в комплектуванні фонду Державної історичної бібліотеки УРСР надали наукові та обласні бібліотеки України, бібліотеки м. Києва, історико-краєзнавчі музеї та інші культурно-освітні установи України, незважаючи на великі втрати своїх фондів під час Другої світової війни. Фонд Бібліотеки постійно доповнювався дарунками від приватних осіб, читачів, авторів.

До 1991 року відповідно до профілю комплектування фонду документами історичної тематики Бібліотека одержувала за державні кошти всі видання України в Київському бібліотечному колекторі, магазинах “Київкниготоргу”, книжковому магазині видавництва АН УРСР “Наукова думка”, “Літфонду”, “Воєнторгу”, “Книга-поштою” та ін. Крім того, щороку Бібліотека здійснювала передплату журналів і газет, що видавалися в СРСР.

Фонд Бібліотеки на 01.01.1956 р. налічував 301229 прим. Протягом 1955 – 1960 років щорічне надходження видань до фонду Бібліотеки становило від 9000 прим. до 14000 прим., а протягом 1961 – 1965 років – від 18000 прим. до 22000 прим.

Таким чином, відповідно до “Зведеного тематико-типологічного профілю комплектування фонду” за десять років книжкове зібрання Історичної бібліотеки збільшилося на 160 253 прим. Станом на 01.01.1966 року фонд налічував 461482 прим. видань.

За два наступні десятиріччя фонд Бібліотеки щорічно поповнювався від 20000 до 29000 прим. книг.

Станом на 01.01.1976 р. книжковий фонд налічував 598580 прим. видань, а на 01.01.1986 р. складав вже 745699 прим. Фонд Бібліотеки збільшився на 284217 прим. видань.

Варто зауважити, що у 80-х роках ХХ ст. книжкові фонди Бібліотеки в основному поповнювалися за рахунок одержання обов’язкових платних примірників від Київського бібліотечного колектора та Центрального колектора наукових бібліотек Москви. Слід відмітити, з початку існування Історична бібліотека одержувала всесоюзний платний примірник книжкових видань російською мовою, що виходив друком в СРСР. Відповідно до рішення Міністерства культури СРСР Державна історична бібліотека УРСР була включена до списку бібліотек, які одержують російський платний обов’язковий примірник історичної тематики. Надходження документів здійснювалося до 1995 року. Відомо, що 60% державного фінансування, яке виділялося на комплектування фонду книгами, продовжуваними виданнями, брошурами, здійснювалося через бібколектори. Крім того, комплектування фонду здійснювалося за допомогою закупівлі книг у книжкових магазинах, через мережу “Книга-поштою”, книгообміну, дарунків.

Поповнення фонду Бібліотеки україномовними книжковими виданнями відбувалося за попереднім замовленням через Київський бібліотечний колектор та книжкові магазини: “Політвидав”, “Укрлітфонд”, “Наукова думка”, “Наука”, книги соціалістичних країн – через книгарню “Дружба”; книги за минулі роки та рідкісні видання – через магазини “Букініст” № 15, № 18, № 41 і на книжкових аукціонах. Карти, листівки, плакати, календарі придбавалися через спеціалізовану книгарню “Мистецтво”.

З 1992 року фонд Бібліотеки поповнювався через різні передплатні організації та фірми: “Укрпошта”, “Ідея”, “Саммит”, “Періодика” шляхом проведення тендерних процедур. У зв’язку з обмеженим фінансуванням репертуар передплатних журналів та продовжуваних видань значно скоротився з 245 назв у 1998 році до 137 назв у 2009 році та зменшився до 85

назв у 2018 році. Зауважимо, що з 2002 року Бібліотека отримує українські журнали як обов'язковий примірник документів.

Окреслюючи історію відділу, насамперед зауважимо, що відділ комплектування фонду тісно співпрацює з відділами обслуговування користувачів, спрямовуючи зусилля на поповнення фонду новими надходженнями.

Слід відмітити, що протягом багатьох десятиліть кадровий склад відділу постійно поновлювався. Працівники відділу різні за віком, освітою і фахом. Серед них – бібліотечні фахівці, філологи, педагоги, історики. Роботу у відділі комплектування фонду виконували Грицань В. О., Шульгіна М. В., Мірошніченко В. І., Самойлова М. Е., Сіренко А. М. (Циганенко), Замахаєва Г. В., Босенко Н. В. (Воронцова), Коваленко А. М., Чередніченко А. В. (Скорохватова), Чернишова В. П., Стегній О. Г., Циганяєва А. В. (Белявська), Миронець Л. М., Кавун Н.Ф. (Мудрьоха), Майборода Л. І., Кролик К. І., Бортникова Л. М., Юрова Л. П., Шляхтич І. І. Вони розшукували і відбирали в великій кількості інформації наукові видання, що відповідали тематико-типологічному профілю Історичної книгозбірні, замовляли, одержували видання, здійснювали сумарний та індивідуальний облік документів, створювали бібліографічні описи, здійснювали штемпелювання, реєстрацію в картотеках, розподіляли нові надходження до відповідних структурних підрозділів Бібліотеки.

Після багаторічної праці пішли на заслужений відпочинок Чернишова В. П., яка присвятила бібліотечній роботі 40 років (1971 – 2011); Шляхтич І. І. – майже 13 років (2003 – 2016). Кожен з них на своєму робочому місці сповна віддавав своїй справі, залишаючи по собі, добру згадку вдячність читачів та колективу Бібліотеки.

Роздержавлення існуючих і виникнення великої кількості нових видавництв, розпад мережі книгорозповсюдження і централізованого розподілу видавничої продукції, згортання роботи бібліотечних колекторів як основного джерела комплектування бібліотек, відсутність інформації про вихід книжкової продукції, ліквідація системи попередніх замовлень за тематичними планами видавництв, різке подорожчання друкованої продукції та значне обмеження бюджетного фінансування негативно позначилися на процесах формування документно-інформаційних ресурсів.

Фахівці Бібліотеки здійснюють заходи щодо удосконалення системи комплектування фонду, поєднують різні джерела комплектування. Впродовж перших років Незалежності до фонду Бібліотеки вдалося забезпечити щорічне надходження від 5000 до 20000 примірників документів.

Джерелом оперативного комплектування фонду періодичними виданнями є передплата, яка здійснювалася щорічно до 2013 року і в 2018 році. Це єдиний спосіб оперативно надавати читачам актуальну інформацію з питань історії та історичного краєзнавства.

Вагомим джерелом комплектування є поповнення фонду Бібліотеки згідно державних програм. Головною на той час була Програма поповнення

бібліотечних фондів на період до 2005 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 01.07.2002 р. № 900.

Згідно з Державною програмою Бібліотека на поповнення фонду книгами фінансувалася лише на 69%.: у 2003 та 2004 роках заплановано коштів 160000.00 грн, фактично одержано – 110000.00 грн. Відповідно придбано книг: у 2003 році – 3399 прим., у 2004 році – 2 493 прим.

На поповнення фонду передплатними періодичними виданнями кошти одержали в повному обсязі – в сумі 60000.00 грн у 2002 році – 2771 прим., в 2003 році – 2994 прим., в 2004 році – 2394 прим., в 2005 році – 1435 прим.

Крім згаданої програми важливим джерелом поточного комплектування українською книгою за державні кошти були й інші державні програми. Зокрема, “Державна програма розвитку і функціонування української мови на 2004 – 2010 рр.”, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 2 жовтня 2003 року № 1546, в ході реалізації якої Бібліотека одержувала 1 – 4 %% видань від щорічної загальної кількості надходжень.

Державна програма – “Українська книга”. Така форма державного фінансування в Україні протягом останніх років набула значного розповсюдження і діє сьогодні. Згідно з цією програмою щорічно до фонду НІБУ надходить від 200 до 300 прим. документів, що складає 3 – 4 %% від щорічної загальної кількості надходжень.

Здійснити оновлення фонду, як передбачається цими програмами, Бібліотеці не вдається. Це лише допоміжне джерело поповнення фонду НІБУ новими документами.

У 2009 році Бібліотека отримує статус Національної, що значно розширює її функції. Вживаються заходи стосовно вдосконалення системи комплектування фонду, зокрема, вивчається ефективність традиційних та пошук нових джерел комплектування фонду.

Для виконання головних завдань у відділі комплектування та обліку документно-інформаційних ресурсів розроблено стратегію поточного комплектування фонду з використанням найбільш поширених джерел. Крім державних програм запроваджено ряд інших джерел комплектування фонду. Серед найважливіших з них є закупівля книг за державні кошти у видавництвах, книготорговельних організаціях, документопостачання за системою безоплатного обов’язкового примірника документів, документообмін, дарунки читачів, гостей Бібліотеки, приватних осіб, організацій, установ, громадських та політичних об’єднань, створення власних документів.

Через обмежене фінансування за державні кошти фонд Бібліотеки не поповнювався книгами з 2005 року, а передплатними періодичними виданнями – з 2013 року. Лише в 2018 році виділено 370000 грн на поповнення фонду Бібліотеки книгами та передплатними періодичними виданнями, на які придбано 1500 прим. книг, продовжуваних видань, 286 прим. журналів.

Обов'язковий примірник документів. Упродовж усіх років свого існування Бібліотека ставила питання про надання їй права на одержання українського обов'язкового примірника видань, але отримувала лише вибіркової і платний. І тільки в незалежній Україні, згідно з прийняттям Закону України “Про обов'язковий примірник документів” від 09.04.99 р. № 595-XIV, Постанови Кабінету Міністрів України “Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів” від 10.05.2002 р. № 608 Державна історична бібліотека України була визначена як одержувач обов'язкового безоплатного примірника усіх видань історичної тематики.

НІБУ – єдина в Україні Бібліотека, яка виконує функції депозитарію документів з питань історії та історичного краєзнавства. Бібліотека збирає всю друковану продукцію, що виходить друком в Україні, історичної тематики всіх видавництв, фірм та книгодрукарських організацій. Починаючи з 2002 року таке джерело комплектування фонду залишається одним з основних і становить 31 – 37% від загальної щорічної кількості надходжень. Маркування “Обов'язковий примірник” проставляється на кожному книжку, що робить її більш цінною для фонду Бібліотеки та читачів.

Поповнюючи фонд новими документами історичної тематики, Бібліотека реально підвищує свій соціальний статус як депозитарію в галузі історії та історичних дисциплін джерелознавства, історичного краєзнавства, допоміжних історичних наук, філософії, соціології, політології, культурології, науки, мистецтва, літературознавства та ін. Тому найважливішим у роботі відділу є удосконалення форм і методів постійного контролю за своєчасним та найповнішим надходженням обов'язкового примірника усіх видів документів.

Система інформування про видання, що готуються до друку та вичерпний видавничий репертуар України на сьогодні неоперативний, неповний. Тому працівники відділу шукають інформацію про вихід видань з друку різними шляхами через інформаційні джерела: книжкові огляди в періодиці, мережу Інтернет, прайс – листи, книжкову бібліографію, засоби масової інформації, радіо, телебачення, інформацію користувачів, авторів видань.

На сьогодні у відділі комплектування фонду та обліку документно-інформаційних ресурсів сформована електронна база даних виробників та видавничих організацій друкованої продукції історичної тематики. Щорічно відділ надсилає близько 900 листів-нагадувань виробникам книжкової продукції про необхідність надсилання обов'язкового примірника документів до фонду НІБУ. Обсяг надходження обов'язкових примірників документів у 2002 році склав 527 прим., у 2008 році – 2150 прим., у 2012 році – 2884 прим., у 2017 році – 2347 прим. Надходження обов'язкових примірників документів зростає завдяки наполегливій роботі співробітників відділу.

Слід назвати виробників книжкової продукції, які з 2002 року активно надсилають обов'язкові примірники документів до фонду Бібліотеки: Інститути НАН України, ВД “Києво-Могилянська академія”, “Либідь”, “Дніпро”, “Свічадо”, “Видавництво Українського Католицького

університету”, “Дух і Літера”, ВД “АДЕФ-Україна”, ДП “Видавництво “Світ”, ДП “Волинські старожитності”, ТОВ “Імекс ЛТД”, ТОВ “Балтія-Друк”, ТОВ “Навчальний друк”, ТОВ “Терно-Граф”, а також видавництва: “Карпати”, “Віпол”, “Фоліо”, “Факт”, ПП “Видавництво Валерія Падяка”, ПП “Білоцерківська книжкова фабрика” та ін.

Дарунки. Одним із традиційних джерел комплектування фонду Бібліотеки є дарунки. Історична книгозбірня одержувала їх від початку свого заснування від видавництв, книжкових фірм, книгорозповсюджуючих організацій, установ, меценатів, спонсорів, благодійних фондів, посольств, української діаспори, авторів, приватних осіб та читачів.

Слід відмітити дарувальників, які протягом багатьох років безкоштовно поповнюють фонд Бібліотеки: видавництва “Наукова думка”, “Основи”, “Ліра К”, “Місіонер”, “Видавництво Бураго”, “Пульсари”, “Смолоскип”, “Логос”; Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Дрогобицький педагогічний університет ім. І. Франка, Житомирський державний університет ім. І. Франка, Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка, Кам’янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка, Київський національний університет ім. Т. Шевченка.

Бібліотека постійно співпрацює з Інститутом історії України НАН України, Інститутом археології НАН України, Інститутом українознавства імені Івана Крип’якевича НАН України, Інститутом української археографії та джерелознавства імені Михайла Грушевського НАН України, Національним інститутом стратегічних досліджень та іншими інститутами, які досліджують питання історії, археології, археографії, політології, філософії, що сприяє комплектуванню фонду науковими виданнями: вісниками, науковими монографіями, авторефератами, дисертаціями, матеріалами наукових конференцій.

Довготривала співпраця та взаємовигідне співробітництво з Національним Києво-Печерським історико-культурним заповідником, Київською духовною академією і семінарією сприяють поповненню фонду науковими виданнями.

Значним внеском у поповненні фонду документами іноземними мовами є дарунки посольств, акредитованих в Україні. Бібліотека одержує дарунки з посольств Польщі, Німеччини, Фінляндії та ін. У 2009 році посольство Франції подарувало Бібліотеці майже 300 примірників видань французькою мовою з питань всесвітньої історії.

Благодійництво вважається неодмінною складовою діяльності громадських організацій. Міжнародний фонд “Відродження”, Фондація імені Олега Ольжича, Фонд імені Андрія Первозванного, Всеукраїнське товариство “Просвіта”, Національна спілка письменників України, Національна спілка краєзнавців України – поповнюють інформаційні ресурси Бібліотеки.

У 90-х роках ХХ століття унікальну роль у постачанні сучасної зарубіжної наукової літератури до фонду Бібліотеки відігравав Українсько-

американський благодійний фонд “Сейбр-Світло”. Однак надходження документів таким шляхом не передбачає їх відбір відповідно до профілю Бібліотеки та потреб користувачів і характеризувався спонтанністю.

Протягом всього історичного періоду існування Історичної книгозбірні таке джерело комплектування фонду як дарунки має вагоме значення. Дарунки суттєво поповнюють фонд Бібліотеки не тільки дублетними, а й першими примірниками.

Книгообмін. Важливим джерелом поповнення фонду Національної історичної бібліотеки України є книгообмін між бібліотеками всіх систем і відомств.

Відповідно до Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” від 16.03.2000 р. № 1561-III Міністерство культури і мистецтв України своїм наказом від 23.03.2005 р. № 152 затвердило Інструкцію про організацію та порядок обміну, перерозподілу і розповсюдження документів серед бібліотек України через систему обмінних фондів. Вищезазначена Інструкція є основним документом, який визначає порядок обміну, перерозподілу і розповсюдження документів через систему обмінних фондів бібліотек України і поширюється на мережу бібліотек усіх форм власності та підпорядкування.

Джерелом ретроспективного комплектування фонду НІБУ є власний обмінно-резервний фонд (ОРФ), через який поповнюється, в першу чергу, основний фонд Бібліотеки, а також направляються тисячі книг, продовжуваних видань, журналів іншим бібліотекам.

В умовах обмеженого фінансування одним з найефективніших джерел заповнення лакун у фонді НІБУ науковими виданнями є обмін малотиражними відомчими документами. Документообмін з провідними бібліотеками міста Києва, України та інших держав розвивався від початку заснування Бібліотеки і поступово з джерела ретроспективного комплектування фонду перетворився на поточне комплектування. Важливим завданням для фахівців НІБУ є підтримка системи документообміну і надання допомоги з питань комплектування фонду бібліотек України

Саме завдяки ефективній роботі фахівців відділу КОДІР **шляхом документообміну** щорічно фонд Бібліотеки поповнюється понад дві тисячі документів, що становить від 19 – 21 %% від загальної щорічної кількості надходжень.

(Зліва направо: Борисова Н. В., Поліщук М. А., Савицька А. О.)

Джерела надходження документів шляхом документообміну: Бібліотека Верховної Ради України, Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені О. Сухомлинського, бібліотека Національного музею історії України у Другій світовій війні, Одеська обласна універсальна наукова бібліотека імені М. С. Грушевського, Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека, Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека, бібліотека Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва, Харківська державна наукова бібліотека імені В. Короленка, Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Київ та інші.

Документообмін є одним із дієвих засобів поповнення основного фонду Бібліотеки в умовах обмеженого фінансування на придбання книг та періодичних видань.

В останні роки серед джерел надходження документів до фонду Бібліотеки слід відмітити такі установи: Державна митна служба України, Бориспільська митна служба, Київська митна служба, Сумська митна служба, Чернівецька митна служба. Крім того, основний фонд поповнюють: власні видання НІБУ; документи, переведені з обмінного.

Для оптимізації процесу комплектування фонду працівники відділу завжди орієнтувалися на найбільш загальні вимоги до відбору документів, а також на основні принципи, найважливішими з яких є: профілювання та координування фонду; системність, плановість; оперативність.

Зважаючи на те, що з кожним роком зростає зацікавленість читацького загалу до україномовних видань відділ КОДІР спрямовує свою роботу саме

на задоволення запитів користувачів. Зміни і корективи до процесу комплектування фонду вносилися протягом усіх років існування Бібліотеки відповідно до завдань Бібліотеки, до запитів користувачів та згідно зі “Зведеним тематико-типологічним профілем комплектування фонду НІБУ творами друку та іншими носіями інформації”. Фахівці відділу зробили вагомий внесок у розвиток наукового формування фонду Національної історичної бібліотеки України.

Станом на 01.01.2019 року загальний фонд бібліотеки налічує 738746 друкованих видань.

Структура відділу КОДІР. У 1979 році у відділі комплектування фонду був створений сектор поточного комплектування, до складу якого ввійшли: група обліку руху фонду Бібліотеки і група ретроспективного комплектування фонду.

Працівники групи обліку руху фонду здійснювали облік надходжень та вибуття документів. Облікові документи за весь історичний період зберігаються у відділі комплектування та обліку документно-інформаційних ресурсів. На сьогодні в паперовому варіанті у відділі зберігається 410 “Інвентарних книг” № № 1 – 410; 15 “Книг сумарного обліку бібліотечного фонду” Ч. 1, Ч. 2, Ч. 3; 1958 актів на вибуття документів з основного фонду, взятих на баланс, 351 акт на вибуття документів тимчасового зберігання з основного фонду.

(Зліва направо: Мудрицька Г. К., Шимко О. І., Коваленко А. М.)

Обмінний фонд. З наданням Бібліотеці права на самостійний книгообмін та з поверненням функції внутрішньодержавного книгообміну

при відділі КОДІР діє обмінний фонд. Основним завданням є поповнення основного фонду НІБУ, організація обміну та безкоштовної передачі документів бібліотекам України всіх систем і відомств.

Перші сумарні книги з обліку документів обмінного фонду, що збереглися у відділі: Ч. 1 “Надходження” датовані 01.08.1963 роком; Ч. 2 “Вибуття” розпочато 20.06.1965 року. Основні документи обліку “Книга сумарного обліку обмінного фонду”, ведуться у паперовому вигляді, а з 2006 року – в електронному варіанті. Супровідні документи на видання, що надійшли до обмінного фонду та акти на документи, що вибули постійно зберігаються у відділі КОДІР.

Організація обміну документами між бібліотеками здійснюється на підставі “Положення про відділ комплектування та обліку документно-інформаційних ресурсів Національної історичної бібліотеки України”, “Інструкції про організацію та порядок обміну, перерозподілу і розповсюдження документів серед бібліотек України через систему обмінних фондів” від 30.04.2007 р. № 22 та Наказу Міністерства культури України від 31.10.2017 р. “Про затвердження Порядку використання документів через обмінні бібліотечні фонди”.

Обмінний фонд Бібліотеки, універсальний за змістом, включає різні види документів українською, російською та іншими мовами. До його складу приймаються документи всіх видів, з усіх галузей знань, які не втратили наукового, виробничого, історико-культурного значення та є фізично придатними для подальшого використання.

Обмінний фонд формується з:

- дублетних видань, вилучених з основного фонду НІБУ;
- власних видань Бібліотеки, призначених для документообміну;
- видань, які надійшли з інших бібліотек України;
- документів, отриманих у дарунок від установ, організацій, приватних осіб, зокрема й тих, що надходять в Україну з-за кордону, але є дублетними по відношенню до основного фонду.

На виконання наказу Міністерства культури України від 06.03.2015 р. № 107 “Про реалізацію Всеукраїнської акції “Бібліотека українського воїна” для підтримки бойового духу та патріотичного виховання українських військовослужбовців, працівники відділу відбирають та передають до бібліотек військових частин найкращі зразки вітчизняної та світової художньої літератури в перекладі українською мовою, науково-популярні видання з питань історії держави та культури.

У 2015 році за активну громадську діяльність, патріотизм, волонтерську допомогу, за плідну співпрацю і підтримку Української Армії в досягненні спільної мети Командування та особливий склад Міжнародного центру миротворчості та безпеки 184 навчальний центр відзначив Подякою колектив Бібліотеки.

Роботу в обмінному фонді очолювали: Сіренко А. М., Бема Л. В., Стегній О. Г.; Миронець Л. М.; Белявська А. В.; Загорна О. В.; Савицька А. О.

За останні роки кількість документів в обмінному фонді Бібліотеки, які вибули перевищує кількість документів, які надійшли, що свідчить про постійний рух документів.

На початку 90-х років ХХ століття в Бібліотеці розпочалася комп'ютеризація бібліотечно-бібліографічних процесів в автоматизованій інформаційно-бібліотечній системі LIBER, що суттєво вдосконалили та осучаснили роботу Історичної книгозбірні в цілому, відділу КОДІР зокрема. Удосконалюється та розширюється комп'ютерна мережа, продовжується створення баз даних. Кожний фахівець на своєму робочому місці має доступ до електронного каталогу та мережі Інтернет.

Для модернізації та автоматизації виробничих процесів відділу КОДІР створено такі бази даних:

- CMPL – “База даних комплектування”;
- DV48 – “Обмінно-резервний фонд НІБУ”;
- DV16 – “Обов’язковий примірник”;
- DV17 – “Реєстраційна картотека періодичних видань”;
- DV46 – “Доукомплектування фонду НІБУ”.

(Зліва направо: Коваленко А. М., Шимко О. І., Борисова Н. В.)

У центрі уваги дирекції Бібліотеки завжди залишається робота з підвищення кваліфікації її працівників. У 2006 році Коваленко А. М. підвищила кваліфікацію на тему “Публічна бібліотека на шляху змін, напрями діяльності, стратегія розвитку”. У 2011 році розширила свої знання Мудрицька Г. К. на тему “Адвокаційна діяльність бібліотек як ефективна зовнішня комунікація” в Інституті післядипломної освіти Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва. Плідна співпраця з таким партнером дає змогу забезпечити професійне зростання бібліотечних кадрів на високому науковому рівні.

Фахівці відділу Коваленко А. М., Дяченко І. Е., Шимко О. І. обмінюються своїм досвідом комплектування документного фонду з колегами на наукових конференціях, Міжнародних книжкових форумах видавців у Львові. Так, завідувач відділу Коваленко А. М. взяла активну участь у XXII-му Міжнародному книжковому Форумі видавців у Львові, де відбувся VI Львівський бібліотечний форум на тему “Бібліотека – стратегія розвитку”. У ювілейному 25-му Міжнародному книжковому “Форумі видавців у Львові”, що проходив з 19 по 22 вересня 2018 року, тема якого “Бібліотека – творимо свободу”, приймала участь методист першої категорії Поліщук Майя Анатоліївна.

Працівники відділу КОДІР. Відомо, що відділ комплектування фонду очолювали: Валентина Юхимівна Михайлова, Валентина Олександрівна Грицань (1968 – 1995 рр.), Алла Миколаївна Коваленко з 1995 року і до нині.

Заслужений працівник культури України Коваленко Алла Миколаївна – фахівець з великим досвідом, 42-річним стажем роботи в НІБУ, талановитий організатор, яка досконало знає процеси комплектування фонду, докладає чимало зусиль для забезпечення роботи цієї складної та важливої ділянки. Аллі Миколаївні, незважаючи на відсутність державного фінансування, використовуючи різноманітні джерела надходження видань, вдається забезпечити поповнення фонду Бібліотеки.

За вагомий внесок у розвиток духовної культури, популяризацію культурно-мистецької спадщини України, професійну та суспільну діяльність Коваленко Алла Миколаївна відзначена державною нагородою України – почесним званням України “Заслужений працівник культури України”. Алла Миколаївна має численні подяки, грамоти Кабінету Міністрів України, Міністерства культури України, міської, районної державних адміністрацій, а також дирекції НІБУ. Вона професійно виконує свою справу, є вимогливою до себе, колег і, водночас, справедливою.

Однією з яскравих особистостей серед ветеранів праці Національної історичної бібліотеки України назавжди залишиться Грицань Валентина Олександрівна. У 1963 році Валентина Олександрівна розпочала свій трудовий шлях в Історичній бібліотеці на посаді бібліотекаря. Новий етап в професійній діяльності Валентини Олександрівни розпочався в 1968 році з її

призначення на посаду завідувача відділу комплектування фонду, яку вона обіймала до 1995 року.

Валентина Олександрівна Грицань аналізувала інформацією про вихід у світ книг, які надходили до мережі книгорозповсюдження майже з 300 видавництв колишнього Радянського Союзу. Згідно тематико-типологічного профілю комплектування фонду Історичної бібліотеки працівники відділу комплектування щорічно переглядали і здійснювали замовлення за 80 тематичними планами вітчизняних та зарубіжних видавництв.

Особлива творча сфера діяльності Валентини Олександрівни була пов'язана з місцевими відрядженнями, пошуками книг для поповнення фонду з відомих книжкових магазинів, таких як: “Політвидав”, “Академкнига”, “Наукова думка”, “Знання”, “Укрлітфонд”, “Воєніздат”, “Букініст”, Бібліотечний колектор м. Києва. Валентина Олександрівна співпрацювала не лише з колегами по бібліотечній справі, а й з науковцями. Вона була талановитим організатором, вчителем нової генерації бібліотечних працівників, людиною високої відповідальності, яка віддала Бібліотеці понад 40 найкращих років свого життя.

В. О. Грицань багато зробила для створення позитивного іміджу Бібліотеки. З її ім'ям пов'язане нове покоління бібліотекарів, які професійно зросли у відділі комплектування фонду: Скорохатова Алла Віталіївна – Генеральний директор НІБУ, Заслужений працівник культури України, Циганенко Алла Миколаївна – вчений секретар НІБУ, Замахасєва Генрієта Володимирівна – завідувач відділу читальних залів, Белявська Алла Веніамінівна – завідувач відділу депозитарного зберігання фонду, Дяченко Ірина Едуардівна – заступник Генерального директора з управління документними ресурсами.

Серед тих, хто плідно працював у відділі комплектування фонду є багато друзів Бібліотеки: Стегній Олександр Григорович – провідний науковий співробітник відділу методології та методів соціології Інституту соціології НАН України, доктор соціологічних наук, співзасновник центру соціальних і маркетингових досліджень “Соціс”, голова експертної ради ГО “Інститут стратегічних досліджень та прогнозів “Янус”; Коваленко (Бема) Людмила Володимирівна – директор бібліотеки Національного транспортного університету; Миронець Любов Михайлівна – провідний бібліотекар бібліотеки Головного управління МВС України в м. Києві; Жуматій Олена Валеріївна – куратор Філії регіонів Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Працювати у відділі КОДІР складно і, разом з тим, надзвичайно цікаво. Виконання завдань, покладених на відділ сьогодні, забезпечує колектив з великим професійним досвідом. Наразі у відділі працюють шість фахівців: Коваленко Алла Миколаївна – завідувач відділу, стаж роботи в НІБУ – 42 роки. Понад 10 років працюють бібліотекарі першої категорії: Мудрицька Ганна Костянтинівна й Борисова Ніна Валентинівна. Та понад 7 років в НІБУ працюють: Шимко Олена Іванівна – завідувач сектора, Савицька Алла

Олександрівна – головний бібліотекар обмінного фонду, Поліщук Майя Анатоліївна – методист першої категорії.

(Зліва направо: Борисова Н. В., Мудрицька Г. К., Коваленко А. М., Савицька А. О., Поліщук М. А., Шимко О. І.)

Працівники відділу, різні за своєю вдачею, доповнюють одне одного, і разом створюють цілісний колектив, якому притаманні професіоналізм, згуртованість, відповідальність та повсякчас народжуються креативні ідеї, панує взаєморозуміння, повага, постійне прагнення до самовдосконалення та бажання здійснити наукове, профільне, максимально повне та якісне поповнення фонду НІБУ.

(Зліва направо: Коваленко А. М., Шимко О. І., Савицька А. О., Поліщук М. А., Мудрицька Г. К.)

Список джерел

1. Семенов Б. Г. Створення Державної історичної бібліотеки УРСР та її діяльність // Науково-методичний збірник № 1. – Київ, 1961. – С. 60-73.
2. Літопис Національної історичної бібліотеки України (1939-2014) /Нац. іст. б-ка України; упоряд. С. І. Смілянець; ред. А. В. Скорохватава, Т. С. Кудласевич; відп. за вип. А. В. Скорохватава. – Київ, 2014. – 114 с.